

DOI <https://doi.org/10.5817/CZ.MUNI.P210-9976-2021-16>

TERORIZMUS – ZLOČIN PODĽA MEDZINÁRODNÉHO PRÁVA?

Mgr. Lukáš Mareček, PhD.

Katedra medzinárodného práva a medzinárodných vzťahov,
Právnická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave

1 Úvodom

Historické predobrazy teroristických taktík môžeme nachádzať už v staroveku. Názov vychádza z fr. *terreur* – strach a bol použitý v roku 1794 francúzskym filozofom Babeufom na označenie jakobínskeho režimu Maximiliena Robespiera (*La Terreur*),² a práve strach ostáva jeho definíčným znakom až dodnes.

Napriek tomu, že terorizmus ľudstvo pozná už veľmi dlhú dobu, medzinárodné spoločenstvo sa ním začína zaoberať na medzinárodnej úrovni až v prvej polovici 20. storočia, a to v súvislosti s atentátom bulharského útočníka na Juhoslovanského kráľa Alexandra I. počas jeho oficiálnej návštevy Francúzska. Terorizmus prestáva byť len vnútornou záležitosťou štátu, ako iná bežná kriminalita, ale jeho potlačenie sa stáva záujmom celého medzinárodného spoločenstva.

Napriek tomu, že štáty sa vedia zhodnúť v potrebe potlačenia terorizmu, nie je vôbec jasné čo presne terorizmus je a akú povahu má medzinárodnoprávny záväzok potlačenia terorizmu – ide len o záväzok štátov trestnoprávne potláčať teroristické činy alebo vyplýva trestná zodpovednosť jednotlivcovi priamo z medzinárodného práva tak, ako je tomu v prípade zločinov podľa medzinárodného práva?

Cieľom príspevku je jednak stručne predstaviť platný právny stav v oblasti potlačania terorizmu v medzinárodnom práve, ale hlavne zodpovedať otázku, či terorizmus je zločinom podľa medzinárodného práva, a to na základe

² FINE, Jonathan. Political and Philological Origins of the Term 'Terrorism' from the Ancient Near East to Our Times. *Middle Eastern Studies*, 2010, roč. 46, č. 2, s. 271–288.

priblíženia a kritiky rozhodnutia Špeciálneho tribunálu pre Libanon (ďalej len „STL“), ktorý vo svojom rozhodnutí identifikoval medzinárodnú obyčaj ktorá by mala zakladať trestnú zodpovednosť priamo jednotlivcovi.

2 Všeobecne o terorizme v medzinárodnom práve

Prvým medzinárodným dohovorom, ktorý mal definovať terorizmus na úrovni medzinárodného práva, bol Dohovor na predchádzanie a potlačanie terorizmu (1937) prijatý na pôde Spoločnosti národov. Tento síce nevstúpil do platnosti pre nedostatočný počet uložených ratifikačných listín,³ ale apriek tomu je ho možné považovať za významný míľnik pri hľadaní definície zločinu terorizmu, nakoľko sa stal vzorom pre niektoré neskoršie medzinárodné zmluvy.⁴

Zločin terorizmu definoval ako „*trestný čin namierený proti štátu s úmyslom alebo povahou, ktorou je vyvolanie strachu konkrétnych jednotlivcov, skupín osôb alebo verejnosti,*“⁵ za zachovania cezhraničného charakteru zločinu, keďže v zmysle čl. 2 ods. 1 musel byť namierený voči „*inej vysokej zmluvnej strane.*“

Po druhej svetovej vojne nedošlo k prijatiu žiadneho dohovoru, ktorý by obsahoval všeobecnú definíciu zločinu terorizmu tak, ako to pôvodne zamýšľal Dohovor z roku 1937. Došlo ale k prijatiu viacerých dohovorov, ktoré upravovali čiastkové prejavy terorizmu, kde je možné zaradiť Dohovor o zabránení a trestaní zločinov proti osobám požívajúcim medzinárodnú ochranu, vrátane diplomatických zástupcov (1973)⁶ alebo Dohovor o bezpečnosti personálu OSN a pridruženého personálu (1994),⁷ ktorý má obdobný účel. V oboch prípadoch nejde o výslovné definovanie terorizmu, avšak „*trestné činy v duchu uvedených dohovorov sú vo vedeckej a odbornej spisbe medzinárodného práva považované za akty terorizmu.*“⁸

³ DAVID, Vladislav, Pavel SLADKÝ a František ZBOŘIL. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. Příbram: Leges, 2008, s. 358.

⁴ JANKUV, Juraj a kol. *Mezinárodní právo veřejné*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 357.

⁵ Čl. 1 ods. 2 Dohovoru na predchádzanie a potlačanie terorizmu z roku 1937 (Convention pour la prevention et la repression du terrorisme) „... *des faits criminels dirigés contre un Etat et dont le but ou la nature est de provoquer la terreur chez des personnalités déterminées, des groupes de personnes ou dans le public.*“

⁶ Zverejnené vyhláškou MZV ČSSR č. 131/1978 Zb.

⁷ Zverejnené oznámením MZV SR č. 214/2001 Z.z.

⁸ JANKUV, Juraj a kol. *Mezinárodní právo veřejné*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 358.

Medzi ďalšie dohovory je možné zaradiť Dohovor proti braniu rukojemníka (1979),⁹ Dohovor o potláčaní bombového terorizmu (1997),¹⁰ či Dohovor o potláčaní činov jadrového terorizmu (2005).¹¹

Pre všetky vyššie uvedené dohovory platí spoločná črta, ktorou je, že ide o dohovory, ktoré sú adresované štátom a zaväzujú ich k prijatiu vnútroštátnej úpravy, a teda sa dotýkajú jednotlivca až sprostredkovaně.¹²

Všeobecnejšie koncipovanou medzinárodnou zmluvou je Dohovor OSN o potláčaní financovania terorizmu (1999), ktorý terorizmus chápe ako „a) čin, ktorý je trestným činom podľa niektorej zo zmlúv uvedených v prílohe, ako ho definuje táto zmluva, alebo b) akýkoľvek iný čin, ktorého úmyslom je spôsobiť smrť alebo vážnu ujmu na zdraví civilnej osobe alebo akejkoľvek inej osobe, ktorá sa aktívne nezúčastňuje na nepriateľských akciách v prípade ozbrojeného konfliktu, ak účelom tohto činu bolo na základe jeho povahy alebo súvislosti zastrašiť obyvateľstvo alebo prinútiť vládu alebo medzinárodnú organizáciu niečo konať alebo zdržať sa nejakého konania,“¹³ čím tento Dohovor predstavuje prvú komplexnú, modernú a široko akceptovanú definíciu terorizmu.¹⁴

Z uvedenej definície (predovšetkým z jej druhej časti) je možné vyextrahovať dva významné prvky – čin musí byť namierený voči nekombatantovi, a musí byť spáchaný s motívom zastrašiť obyvateľstvo alebo prinútiť vládu, resp. medzinárodnú organizáciu k určitému (ne)konaniu (tzn. súčasťou subjektívnej stránky skutkovej podstaty zločinu je aj špecifický motív – *dolus specialis*).

Rovnako ako predchádzajúce dohovory, aj tento dohovor hovorí o záväzku štátov prijať opatrenia vo vnútroštátnej legislatíve a praxi v záujme postihovania takýchto konaní, vrátane rešpektovania zásady *aut dedere aut judicare*.

Z hľadiska vývoja snáh o nájdenie definície terorizmu je potrebné spomenúť ad hoc komisiu založenú rezolúciou VZ OSN č. 51/210 zo 17. decembra 1996, ktorej úlohou je príprava Komplexného dohovoru o medzinárodnom terorizme (CCIT). Práce na tomto dohovore stále trvajú.

⁹ Zverejnené vyhláškou MZV ČSSR č. 36/1988 Zb.

¹⁰ Zverejnené oznámením MZV SR č. 382/2001 Z.z.

¹¹ Zverejnené oznámením MZV SR č. 308/2007 Z.z.

¹² Porovnaj JANKUV, Juraj a kol. *Medzinárodné právo verejné*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 358.

¹³ Pozri čl. 2 ods. 1 Dohovoru OSN o potláčaní financovania terorizmu. Vyhlásené v SR Oznámením MZV SR č. 593/2002 Z.z.

¹⁴ Porovnaj ŠTURMA, Pavel, Jana NOVÁKOVÁ a Veronika BÍLKOVÁ. *Medzinárodná a evropské instrumenty proti terorizmu a organizovanému zločinu*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 25.

Pri príprave dohovoru dokázali štáty do istej miery možné nájsť konsenzus, avšak problém predstavuje práve definícia zločinu terorizmu.¹⁵ Napriek tomu, je ale možné nahliadnuť do návrhu dohovoru z ktorého (čl. 2 ods. 1) vyplýva podmienka, aby takéto konanie bolo smerované k zastrašeniu obyvateľstva alebo donúteniu vlády alebo medzinárodnej organizácie k určitému konaniu alebo opomenutiu konat', hoci zo znenia definície nemožno vyvodit' jednoznačný záver o tom, či obeťou aktu terorizmu musí byť nekombatant. Zároveň návrh dohovoru vyžaduje cezhraničnosť takéhoto konania.¹⁶ Ani návrh dohovoru, ako ani Dohovor OSN a potlačaní financovania terorizmu nerozlišujú terorizmus z hľadiska toho, či k ich spáchaniu dôjde počas ozbrojeného konfliktu alebo nie.

Každopádne, vychádzajúc zo zásady samotnej komisie, že „*nič nie je dohodnuté pokiaľ nie je dohodnuté všetko*“,“¹⁷ nie je možné z návrhov počas prípravnej fázy vyvodzovať žiadne zásadné závery o stave de lege lata.

V neposlednom rade je možné spomenúť rezolúcie Bezpečnostnej rady OS, ktoré boli prijaté podľa VII. kapitoly Charty OSN a ktorú preto pre štáty záväznú. Ide o rezolúcie č. 731/1992, 1070/1996, 1373/2001, 1540/2004 a 2178/2014. Uvedené rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN upozorňujú na rozličné formy medzinárodného terorizmu a vyzývajú štáty k náležitej reakcii na terorizmus, avšak bez toho, aby terorizmus ako taký na ten účel bližšie definovali.

3 Zločin terorizmu podľa Špeciálneho tribunálu pre Libanon

ŠTL bol založený v roku 2007 na základe rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN, vydané v súlade s dohodou medzi OSN a Libanom, ako prvý orgán medzinárodnej trestnej spravodlivosti s jurisdikciou nad zločinom terorizmu.

¹⁵ DAVID, Vladislav a Michal MALACKA. *Fenomén mezinárodního terorismu*. Praha: Linde Praha, 2003, s. 78.

¹⁶ Čl. 4 návrhu Komplexného dohovoru o medzinárodnom terorizme (CCIT) vyžaduje, aby bol čin terorizmu spáchaný na rozličných štátnych územiach (napr. tzv. dištančný delikt alebo opakovanie trestnej činnosti s prekročením štátnej hranice a pod.), a ak došlo k jeho spáchaniu na tom istom území, aby obvinení páchatel' a obeť (obete) boli štátnymi občanmi rozličných štátov.

¹⁷ [Http://legal.un.org/committees/terrorism/](http://legal.un.org/committees/terrorism/)

Ešte pred tým, než začalo súdne konanie voči konkrétnym obžalovaným (tie začali až 1. februára 2012, konal tak *in absentia*)¹⁸ sudca pre prípravné konanie (*Pre-Trial Judge*) položil odvolacej komore (*the Appeals Chamber*) 15 otázok, z ktorých niektoré sa týkali aj jurisdikcie *ratione materiae*.

Odvolacia komora vydala jednohlasné predbežné rozhodnutie o rozhodnom práve,¹⁹ s Antoniom Cassesem²⁰ ako sudcom spravodajcom. Dôvod pre ktorý sa sudca pre prípravné konanie pýtal tieto otázky²¹ bolo zabezpečenie efektívneho konania a ubezpečenie sa v tom, že obvinenia budú potvrdené ako základ pre súdne konanie na „*zdravých a dobre odôvodnených základoch*.“²²

STL je osobitný (*ad hoc*) zmedzinárodnený (hybridný) súdny orgán. Jeho špecifická povaha sa prejavuje jednak v jeho zložení, ako aj v tom, že aplikuje vymedzené časti národného (libanonského) práva podobne, ako národné súdy. Napriek tomu ide stále o medzinárodný súd, ktorý podľa slov STL musí „*dodržiavať tie najvyššie medzinárodné štandardy trestnej spravodlivosti a jeho štatút obsahuje určité aspekty medzinárodného trestného práva*.“²³

Rovnako sa medzinárodné právo použije aj v prípade, ak libanonské právo obsahuje medzeru, ktorú nemožno preklenúť použitím všeobecných pravidiel a princípov libanonského práva.²⁴ Libanonský trestný zákon obsahuje ustanovenia o trestnom čine terorizmu²⁵ a nevytvorila sa preto nevyhnutnosť priamej aplikácie medzinárodných pravidiel vo vzťahu k definícii terorizmu. Napriek tomu sa STL vyjadril, že medzinárodné trestné právo (tak zmluvné,

¹⁸ Case No. STL-11-01, Decision to Hold Trial in Absentia, 1. February 2012.

¹⁹ Case No. STL-11-01/1, 16. February 2011.

²⁰ Jeho osobnosť mohla mať významný vplyv na konečnú podobu predbežného rozhodnutia, keďže sa už predtým vyjadroval v prospech existencie obyčajového pravidla definujúceho terorizmus ako zločin podľa medzinárodného práva. Pozri napr. CASSESE, Antonio. The Multifaceted Criminal Notion of Terrorism in International Law. *Journal of International Criminal Justice*, 2006, roč. 5, č. 4, s. 933–958.

²¹ S ohľadom na pravidlo č. 68 G Pravidiel konania a dokazovania STL.

²² Case No. STL-11-01/1, 16. February 2011, § 1.

²³ „*abide by the highest international standards of criminal justice, and its statute incorporates certain aspects of international criminal law*.“ Case No. STL-11-01/1, 16. February 2011, § 16.

²⁴ Case No. STL-11-01/1, 16. February 2011, § 17, 40.

²⁵ § 314 Libanonského Trestného zákona: „*Terrorist acts are all acts intended to cause a state of terror and committed by means liable to create a public danger such as explosive devices, inflammable materials, toxic or corrosive products and infectious or microbial agents*.“ Viac k libanonskému právu pozri Case No. STL-11-01/1, 16. February 2011, § 47–60; alebo VENTURA, Manuel J. Terrorism According to the STL's Interlocutory Decision on the Applicable Law. *Journal of International Criminal Justice*, 2011, roč. 9, č. 5, s. 1024–1025.

ako aj obyčajové) môže poskytnúť návod (*guidance*) pre výklad príslušných ustanovení libanonského trestného práva.²⁶

STL tento „návod“ využil pri skúmaní objektívnej stránky zločinu terorizmu,²⁷ kde libanonské trestné právo vykladané libanonskými súdmi vníma objektívnu stránku zločinu terorizmu libanonskými súdmi užšie, než ju napokon vyložil STL. Za terorizmus libanonské trestné právo totiž nepovažuje prípady, ak páchatel použil pri čine samočinné alebo ručné zbrane ale takéto konanie klasifikuje ako úkladnú vraždu. Pri obvyklom (užšom) výklade objektívnej stránky terorizmu by takéto konanie nespadlo pod vecnú príslušnosť (*ratione materiae*) STL. Toto by bol ale len hypotetický problém, keďže kritizovanú širšiu interpretáciu nie je vôbec potrebné použiť, keďže všetky prípady sú jednoznačne trestnými aj podľa užšieho výkladu libanonského trestného zákona podávaného libanonskými súdmi (všetky obvinenia sa týkali použitia výbušného materiálu).

Podľa názoru STL širší výklad zločinu terorizmu, oproti zaužívanému výkladu vo vnútroštátnom práve, nie je porušením princípu legality. Jednak ho považuje za súladný s libanonským právom – širšia definícia zločinu terorizmu v očiach STL nie je *contra legem*, ale je len otázkou širšej interpretácie práva. A jednak takéto chápanie zločinu terorizmu už pred tým existovalo (*ex ante facto*) v medzinárodnom práve a „*teda ide o rozumne predvídateľnú aplikáciu existujúceho práva.*“²⁸

Výklad podaný STL je širší aj vo vzťahu ku subjektívnej stránke zločinu terorizmu, keďže v jeho definícii chýba prvok osobitného motívu (*dolus specialis*), a teda rozhodnutie STL je extenzívne jednak v prípade objektívnej stránky, ako aj vo vzťahu ku subjektívnej stránke zločinu terorizmu, kde v oboch prípadoch ide o rozširujúci výklad v neprospech páchatel'a.

Napriek tomu, že tak obžaloba ako aj obhajoba mali zajedno v tom, že neexistuje žiadna všeobecne akceptovaná definícia zločinu terorizmu,²⁹ Odvolacia komora STL bola právneho názoru, že takáto definícia už vznikla vo forme

²⁶ Case No. STL-11-01/1, 16. February 2011, § 45–46.

²⁷ „*the objective element of the means used to perpetrate the terrorist act*“. Case No. STL-11-01/1, 16. February 2011, § 46.

²⁸ „*thus it is a reasonably foreseeable application of existing law.*“ Case No. STL-11-01/1, 16. February 2011, § 46.

²⁹ Case No. STL-11-01/1, 16. February 2011, § 83.

medzinárodnej obyčaje „*ale aspoň v čase mieru*“³⁰ zatiaľ čo pravidlo zakazujúce ho jednotlivcom počas ozbrojených konfliktov je ešte v štádiu formovania. Činy terorizmu počas ozbrojeného konfliktu zatiaľ nie sú trestné ako také, ale len naplnením skutkovej podstaty vojnového zločinu.³¹

STL utvoril svoj názor na základe „*množstva dohovorov, rezolúcií OSN, a legislatívnej a súdnej praxe štátov*“,“³² ktoré viedli k vytvoreniu *opinio juris* a prináležiacej súladnej všeobecnej praxi. STL sformuloval definíciu zločinu terorizmu nasledovne:

- „1. *Spáchanie trestného činu (ako vražda, únos, branie rukojemníkov, podpaľačstvo atď.), alebo broznenie takýmto činom.*
2. *Úmysel šíriť strach medzi obyvateľstvom (čo vo všeobecnosti má za následok vytvorenie verejného nebezpečenstva) alebo priamo či nepriamo donútiť národný alebo medzinárodný orgán k určitému konaniu, alebo k upusteniu od jeho vykonania.*
3. *Čin musí zabráňovať cezhraničný prvok.*“³³

Pre obyčajovú normotvorbu v medzinárodnom práve platia dve základné podmienky, ktoré musia byť kumulatívne naplnené pre sformovanie obyčajového pravidla medzinárodného práva:³⁴

- a) všeobecná prax (*usus*) a
- b) presvedčenie, že pravidlo je právne záväzné (*opinio juris*).

Čo sa týka podmienky *opinio juris*, STL mal zato, že existuje všeobecná zhoda medzinárodného spoločenstva v tom, že štáty sú povinné bojovať proti terorizmu vo všetkých jeho formách, ako to vyplýva z viacerých medzinárodných dokumentov,³⁵ na ktoré STL odkazuje vo svojom rozhodnutí. STL taktiež vyzdvihol vnútroštátnu súdnu prax z piatich štátov (Kanada, Taliansko, Mexiko, Argentína a USA).³⁶

³⁰ Case No. STL-11-01/1, 16. February 2011, par. 85.

³¹ Pozri Case No. STL-11-01/1, 16. February 2011, § 106–108.

³² Case No. STL-11-01/1, 16. February 2011, § 85.

³³ Case No. STL-11-01/1, 16. February 2011, § 85.

³⁴ Medzi iným CASSESE, Antonio. *International Law*. New York: Oxford University Press, 2005, s. 156 a nasl.; SHAW, Malcom N. *International Law*. UK: Cambridge University Press, 2003, s. 68 a nasl.; KLUČKA, Ján. *Medzinárodné právo verejné*. Bratislava: Iura Edition, 2011, s. 113 a nasl.

³⁵ Case No. STL-11-01/1, 16. February 2011, § 85 nebo 92.

³⁶ Case No. STL-11-01/1, 16. February 2011, § 86.

Najprv sa STL zamerával na univerzálne a regionálne nástroje medzinárodného práva,³⁷ ktoré hoc nie sú z oblasti medzinárodného trestného práva, môžu byť významné ako prameň poznania obyčajových pravidiel medzinárodného práva. STL vzal v zreteľ viaceré regionálne dohovory či rozhodnutia medzinárodných rozhodnutí a i.,³⁸ v ktorých našiel základ pre definíciu terorizmu, predovšetkým prvok osobitného motívu (*dolus specialis*).

STL ale neostal len pri regionálnych nástrojoch, ale poukázal taktiež aj na rezolúciu Bezpečnostnej rady OSN č. 1544/2004. Spomenul aj niektoré medzinárodné dohovory,³⁹ v ktorých zdôraznil cezhraničný prvok (ktorý by mal byť vykladaný extenzívne)⁴⁰ medzinárodného terorizmu, ktorý odlišuje bežný terorizmus, postihnutelný na základe vnútroštátneho práva, a zločin terorizmu postihnutelný na základe medzinárodného trestného práva.

Druhým argumentom STL bolo zdôraznenie vnútroštátnych legislatív, ktoré boli zhodné v otázke definičných charakteristík terorizmu v ich vnútroštátnych trestných zákonoch, pričom tieto sú podobné k tej, ktorá bola predstavená STL, bez (pochopiteľne) cezhraničného prvku. Aby STL podporil svoj postoj, tak porovnal trestnú legislatívu množstva štátov z rozličných právnych systémov, a to z dôvodu, že „konzistentná vnútroštátna legislatíva môže byť ďalším významným prameňom práva, ktorý indikuje vznik obyčajového pravidla [...] pozornosť nesmie byť venovaná len jednému [veľkému] vnútroštátnemu právnemu systému [...] aj keď [na druhej strane] výťah spoločnej normy nevyžaduje vyčerpávajúci prieskum všetkých právnych systémov sveta.“⁴¹

Dôležitým je aj to, že nepostačuje len identifikovanie viac či menej identickej definície vo vnútroštátnych právnych systémoch, ale musí dôjsť aj k identifikovaniu spoločného uznania (*common understanding*) medzinárodným

³⁷ Case No. STL-11-01/1, 16. February 2011, § 88.

³⁸ Napr. Council Framework Decision 2002/475/JHA, On Combating terrorism, § 1–4.

³⁹ In concreto Montreal Convention (art. 4), Tokyo Convention (art. 1(2)), SUA Maritime convention (art. 4), Terrorist Bombing Convention (art. 3) and Hostage Convention (art. 13); pozri Case No. STL-11-01/1, 16. February 2011, pozn. č. 146.

⁴⁰ Napr. „perpetrators of such act are from different countries, or the act has a significant impact to another country etc.“ Case No. STL-11-01/1, 16. February 2011, § 90.

⁴¹ Inšpirujúc sa rozhodnutím ICTY vo veci *Furundžija*, 10. December 1998, § 177. Cit. podľa Case No. STL-11-01/1, 16. February 2011, § 91.

spoločenstvom, že zločin porušuje všeobecné hodnoty, pričom toto kritérium je podľa STL taktiež naplnené.⁴²

STL dokonca vzal ohľad aj na právo Šaría a poznamenal, že aj podľa Kráľovskej rady starších náboženských učencov (Saudskej Arábie) sú teroristické činy zakázané.⁴³

Tretím argumentom bolo vnútroštátne súdnictvo. Ako to taktiež vyplynulo z rozhodnutia Medzinárodného súdneho dvora vo veci vojenských a para-vojenských aktivít v a proti Nikaraguy,⁴⁴ všeobecná prax štátov (vrátane ich súdnej praxe) by mala byť vo všeobecnosti súladná s pravidlom, ak sa z neho má stať medzinárodná obyčaj – a contrario, nie je nevyhnutné, aby príslušná prax bola v „*absolútne dôslednom súlade s pravidlom*.“⁴⁵

Z komparatívneho prehľadu vnútroštátneho súdnictva⁴⁶ STL vyvodil, že súdna prax jasne dáva najavo, prostredníctvom zhodných alebo podobných rozhodnutí,⁴⁷ odraz spoločnej definície (v základných znakoch), ako aj ako prejav *opinio juris* (taliancky Najvyšší kasačný súd, *Corte Suprema di Cassazione*, dokonca priamo vo svojej judikatúre odkázal na medzinárodné obyčajové právo).

STL prijal tzv. Sørensenovu doktrínu⁴⁸ pozitívnej prezumpcie *opinio juris*, čo znamená, že v prípade existencie všeobecnej praxe sa uplatňuje vyvrátiateľná právna domnienka existencie *opinio juris*, pokiaľ nie je preukázaný opak.

⁴² To turn into an international crime, a domestic offence needs to be regarded by the world community as an attack on universal values (such as peace or human rights) or on values held to be of paramount importance in that community; in addition, it is necessary that States and intergovernmental organisations, through their acts and pronouncements, sanction this attitude by clearly expressing the view that the world community considers the offence at issue as amounting to an international crime. In Case No. STL-11-01/1, 16. February 2011, § 91.

⁴³ „*bloodshed, the violation of honour, the theft of private and public property, the bombing of dwellings and vehicles and the destruction of installations are, by the consensus of Muslims, legally forbidden because they violate the sanctity of the innocent, destroy property, security and stability and take the lives of peaceable human beings in their homes and at their work.*“ Under the Islamic Shariah, crimes of terrorism are included in crimes of *hirabah*.“ Interpol Report to the Counter-Terrorism Committee (Saudi Arabia), 26. December 2001, S/200111294, at 5; Case No. STL-11-01/1, 16. February 2011, pozn. č. 188.

⁴⁴ Judgment, ICJ. Reports (1986) 14, pozn. č. 98.

⁴⁵ Judgment, ICJ. Reports (1986) 14, pozn. č. 98, § 186.

⁴⁶ Pozri citácie k Case No. STL-11-01/1, 16. February 2011, § 100.

⁴⁷ Case No. STL-11-01/1, 16. February 2011, § 100.

⁴⁸ SØRENSEN, Max. *Principes de droit international public in Recuell des Cours de l'Academie de La Haye*, 19760-III, s. 51. Cited in Case No. STL-11-01/1, 16. February 2011, § 101; LAUTERPACHT, Hersch. *Thr Doi~rlupmerlt of Internationnl Lnii. hy tlzc Internutiot~al Court*, London 1958, s. 380; Dissenting Opinion Judge SØRENSEN Max. Dostupné z <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/51/051-19690220-JUD-01-11-EN.pdf>

Vychádzajúc z týchto argumentov STL vyvodil, že je schopný nájsť obyčajové pravidlo medzinárodného práva, ktoré zakazuje páchanie zločinu terorizmu a ktoré zaväzuje štáty (ako aj iné subjekty medzinárodného práva) k (medzi iným) stíhaniu na ich území tých, ktorí sú zapojení do takéhoto zločinu a/alebo stíhať a potlačiť zločin terorizmu spáchaný na ich území. STL taktiež poznamenal, že obyčajové pravidlo prikazujúce štátom spolupracovať v stíhaní a potláčaní terorizmu ešte nie je sformované avšak s tým, že už je v procese tvorby.⁴⁹

Už ICTY vo veci *Duško Tadić* uviedol,⁵⁰ že nato aby išlo o zločin podľa medzinárodného práva, nepostačuje len existencia (nejakého) obyčajového pravidla, ale musia byť splnené aj ďalšie podmienky, a to najmä, že jednotlivec musí porušiť (ohroziť) priamo medzinárodné pravidlo, ktoré mu bolo priamo adresované.⁵¹

STL sa s touto otázkou vysporiadal s poukazom na rezolúcie Valného zhromaždenia OSN a Bezpečnostnej rady OSN, ktoré rozlišujú medzi inými zločinmi (ako napríklad pašovanie drog a i.) a terorizmom, ktorý bol charakterizovaný ako ohrozenie mieru a bezpečnosti, a presne tento „rozdiel v nakladaní s rozličnými druhmi trestných činov a vnímaná vážnosť terorizmu potvrdzuje, že terorizmus je medzinárodný zločin klasifikovaný ako taký medzinárodným právom, vrátane obyčajového medzinárodného práva, a taktiež zahŕňa trestnú zodpovednosť jednotlivcov.“⁵²

4 Doktrínálna diskusia

Rozhodnutie STL vyvolalo pomerne živú odpoveď doktríny medzinárodného práva, pričom pozitívne odozvy boli pomerne raritné. Internacionalisti

⁴⁹ Case No. STL-11-01/1, 16. February 2011, § 102.

⁵⁰ ICTY, Tadić. Decision on the Defence Motion for Interlocutory Appeal on Jurisdiction, 2. October 1995, § 94 a § 128–137.

⁵¹ In other words, not breaching only a domestic rule, that was passed with regards to the international law.

⁵² „difference in treatment of these various classes of criminal offences, and the perceived seriousness of terrorism, bears out that terrorism is an international crime classified as such by international law, including customary international law, and also involves the criminal liability of individuals.“ Case No. STL-11-01/1, 16. February 2011, § 104.

mali voči predmetnému rozhodnutiu STL viaceré výhrady, ktoré by sme mohli zhrnúť do nasledovných bodov.

- a) Je prípustné zodpovedať hypotetickú otázku pri absencii konkrétnej veci (in absentia)? Gillet a Schuster konštatujú, že „*niet právneho systému, ktorý by umožňoval vyššiemu súdu podať svoj výklad práva aplikovateľný pre trestné konania, ktoré prebiehajú pred nižšími súdmi pri absencii špecifických faktov [prípadu]*“.⁵³ Preto majú zato, že súdna rovnováha v rámci systému STL bola prevážaná tým, že Odvolacia komora STL rozšírila svoju právomoc takým spôsobom, ktorý by azda vyžadoval zmenu Štatútu STL – nadobudla poradnú funkciu v zmysle podávania právnych posudkov nižšej inštancii bez toho, aby rozhodovala o opravnom prostriedku.
- b) STL nedostatočne zodpovedal otázku, prečo sa odklonil od výkladu podávaného libanonskými súdmi, keďže tvorcovia jeho štatútu mu prikázali rozhodovať podľa libanonského vnútroštátneho práva. Pri výklade libanonského práva sú práve vnútroštátne súdne orgány tými najpovolanejšími podať jeho presvedčivý výklad. Preto mal STL pri svojom uvažovaní v prvom rade zohľadniť libanonské práva, ako aj jeho ustálenú judikatúru (*case law*). K aplikácii medzinárodnej obvyčaje by malo dôjsť až v prípade neprekonateľnej medzery v libanonskom práve alebo rozporu s medzinárodným právom. To nebol náš prípad.⁵⁴ Je pravdou, že Libanon sa zaraďuje medzi štáty kontinentálneho typu právnej kultúry s absenciou doktríny záväznosti precedensov. Preto odlišný (v tomto prípade širší) výklad príslušných právnych noriem je vecou aplikačnej úvahy, ak nie je arbitrárna a v rozpore s vykladaným ustanovením (napr. ak nie je dostatočne jasné alebo obsahuje slovné spojenia typu „a podobne“, čo je tiež aj prípad § 314 libanonského trestného zákona). A preto, ako píše Ventura, STL vo svojom rozhodnutí nemenil libanonské práva ale „*ale je presnejšie povedať, že STL sa nestotožnil s libanonským výkladom paragrafu 314.*“⁵⁵ Podľa čl. 2 Štatútu STL je STL

53 GILLETI, Matthew a Matthias SCHUSTER. Fast-track Justice: The Special Tribunal for Lebanon Defines Terrorism. *Journal of International Criminal Justice*, 2011, roč. 9, č. 5, s. 996.

54 Ibid., s. 1002–1005.

55 VENTURA, Manuel J. Terrorism According to the STL's Interlocutory Decision on the Applicable Law. *Journal of International Criminal Justice*, 2011, roč. 9, č. 5, s. 1027–1037.

povinný rozhodovať na základe vnútroštátneho práva a libanonský právny systém je postavený (vo všeobecnosti) na monistickom princípe vzťahu vnútroštátneho a medzinárodného práva,⁵⁶ a teda postoj STL k prioritě medzinárodného práva (v tomto prípade obyčaje) môže byť platný aj s ohľadom na libanonský ústavný systém. Jeho súčasťou je ale aj princíp legality (*nullum crimen sine lege*), a teda skúmanie libanonského právneho systému nesmie byť predpojaté v prospech jedného z týchto právnych princípov, čo v tomto prípade teda znamená uprednostnenie princípu monizmu v neprospech ustáleného vnútroštátneho výkladu príslušného trestnoprávného ustanovenia, a teda legitímnych očakávaní subjektov práva – obvinených.

Zločin terorizmu je podľa definície podanej STL možné spáchať aj s použitím samopalů či noža, čím sa STL odchyľuje tak od libanonskej judikatúry pri výklade pojmu terorizmus, ako aj od Prokurátora a Úradu obhajoby, ktorý zhodne zastávali výklad súladný s obvyklým výkladom terorizmu v podmienkach libanonského trestného práva.⁵⁷

Vo vzťahu k podanej širokej definícii zločinu terorizmu majú obžalovaní právo požadovať prehodnotenie predmetného poradného rozhodnutia STL. Odvolacia komora STL v jej rozhodnutí o odmietnutí žiadosti obhajoby o prehodnotenie predbežného rozhodnutia, uviedla, že „*obhajoba nepreukázala akým spôsobom obvinení z neho utrpeli nespravodlivosť*“.⁵⁸ Taktiež poznamenala, že jeho definícia terorizmu ako zločinu podľa medzinárodného práva skutočne môže byť použitá vo všeobecnosti ako výkladová pomôcka, ale „*ani obžaloba a ani potvrdenie obžaloby nie sú založené na definícii terorizmu tak, ako je táto predstavená v predbežnom rozhodnutí*“.⁵⁹

Na demonštráciu rozdielu medzi libanonským *case law* a právnym názorom STL môže byť použitá vražda Pierra Gemayela (libanonského

⁵⁶ JURDI, Nidal Nabil. *The Special Tribunal for Lebanon: Law and Practice*. Oxford University Press, 2014, s. 84–85.

⁵⁷ For more see GILLETI, Matthew a Matthias SCHUSTER. Fast-track Justice: The Special Tribunal for Lebanon Defines Terrorism. *Journal of International Criminal Justice*, 2011, roč. 9, č. 5, s. 1000.

⁵⁸ „*Defence has failed to show how the Accused suffered an injustice from it*“. Case No. STL-11-01/PT/AC/R17bis, 18. July 2012, § 3.

⁵⁹ „*Neither the indictment nor the confirmation decision relies on the definition of terrorism as set out in the Interlocutory Decision*“. Case No. STL-11-01/PT/AC/R17bis, 18. July 2012, § 49.

ministra priemyslu) ako hypotetický príklad.⁶⁰ V tomto prípade bola obeť zavraždená strelnou zbraňou krátko nato, ako libanonská vláda schválila finálny návrh dohody o STL a o jeho štatúte. Toto zavraždenie „*by nebolo podľa libanonských súdov kvalifikované ako terorizmu [...] ale prima facie by spadalo do rámca vykladu Odvolacej komory ...*“⁶¹

- c) Zásadným predmetom diskusií je aj otázka, či znakom skutkovej podstaty zločinu terorizmu má byť aj osobitný politický, resp. ideologický motív (*dolus specialis*), kde STL poukázal na rozhodnutie ICJ vo veci Nikaragua proti USA⁶² a mal zato, že príslušná prax štátov by mala byť súladná s (obyčajovým) pravidlom ale aspoň vo všeobecnosti, kde Saul oponoval, že pri tejto otázke „*nejde o okrajovú odlišnosť, ale táto ide do jadra tobo, či konanie môže alebo nemôže byť správne opísané ako terorizmus.*“⁶³ Nemôžeme hovoriť o tom, že existuje vo všeobecnosti prax štátov, ktorá je v súlade so predmetným pravidlom, ak existuje pochybnosť o tom, aké sú podstatné znaky samotného pravidla.
- d) STL ďalej uviedol, že o zločin terorizmu nepôjde v prípade, ak k také-
muto konaniu dôjde počas ozbrojeného konfliktu. Tento svoj názov si utvoril s odvolaním sa na obhajobu tzv. bojovníkov za slobodu (*freedom fighters*) zo strany niektorých štátov a kde preto nie je jednoznačne prijaté, či aj takéto bojovníci môžu spáchať zločin terorizmu.

Ak by ale medzinárodné obyčajové právo poznalo zločin terorizmu, tak tu nie je dôvod vylúčiť čas ozbrojeného konfliktu. Vnútroštátne právne poriadky, ako aj medzinárodné zmluvy nerozlišujú medzi terorizmom páchaným počas ozbrojeného konfliktu a počas mieru. Prípadné výhrady sa netýkajú objektívnej stránky zločinu (tzn. času spáchania), ale otázky subjektu zločinu. A preto, ak by tu aj bola

⁶⁰ Jeho smrť nespadá pod príslušnosť STL, ktorá je obmedzená na zavraždenie Haririho.
⁶¹ GILLET, Matthew a Matthias SCHUSTER. Fast-track Justice: The Special Tribunal for Lebanon Defines Terrorism. *Journal of International Criminal Justice*, 2011, roč. 9, č. 5, s. 1002.

⁶² „ICJ decision in Nicaragua case from 1986 could be confronted with ICJ decision in North Sea Continental Shelf case from 1969, where ICJ said, that ‚state practice [...] should have been [...] virtually uniform‘“. ICJ Reports (1969) 3, § 43.

⁶³ „this is not a peripheral difference, but goes to the core of whether conduct can be properly described as terrorism or not.“ SAUL, Ben. Defining Terrorism in International Law. 2006, s. 264. Cited in SAUL, Ben. Legislating from a Radical Hague: The United Nations Special Tribunal for Lebanon Invents an International Crime of Transnational Terrorism. *Sydney Law School Legal Studies Research Paper No. 11/35* or *Leiden Journal of International Law*, 2011. Dostupné z: <https://ssrn.com/abstract=1865564>

takáto medzinárodná obyčaj, tak by mala byť aplikovateľná aj počas ozbrojeného konfliktu s tým, že vo vzťahu k príslušníkom takýchto hnutí sa (aspoň zatiaľ) nevyformovala.¹

- e) Predstavená skutková podstata zločinu terorizmu je vágnou, keďže obsahuje formuláciu „and so on“ pri opise objektívnej stránky, čo sa môže ukazovať ako problematike v spojení s časťou opisu subjektívnej stránky: „... alebo prinútiť vnútroštátny alebo medzinárodný orgán vykonať určitú činnosť, alebo od nej vykonania odradiť.“

Uvedené môže byť problematické aj v spojení s tým, že predstavená definícia nepožaduje, aby útok bol vedený voči civilnej populácii (alebo aspoň k nekomatantom). Takto môže definícia byť nebezpečná a zneužitá autoritatívnymi režimami, či môže viesť k excesívnej kriminalizácii,² keďže táto definícia zakazuje taktiež aj boj za slobodu proti vláde, alebo napríklad interpretačným rozšírením aj na nepovolené masové protesty či štrajky, ktoré vskutku taktiež smerujú k tomu, aby príslušné orgány prinútili k určitému konaniu (napríklad k prijatiu pracovnoprávnej legislatívy).

5 Záverom

STL vyhodnotil správne, že už v súčasnosti existuje obyčajové pravidlo, ktoré zakazuje páchanie terorizmu, ktoré sa prejavuje v existencii povinnosti štátov predísť, resp. potlačiť takýto čin (a to fromou *aut dedere aut judicare*). Avšak toto samo o sebe neznamená, že musí ísť zároveň aj o zločin na medzinárodnoprávnej úrovni, čo uznáva aj samotný STL.³

Internacionalisti vo všeobecnosti uznávajú, že terorizmus je na ceste k tomu, aby sa stal zločinom podľa medzinárodného práva a že niektoré závažné činy, ktoré by mohli byť definované ako terorizmus, už v súčasnosti sú postihnuteľné ako vojnové zločiny alebo ako zločiny proti ľudskosti.

Nedostatok presnosti definície nie je na škodu existencie povinnosti štátov a ich prípadnej zodpovednosti, ak by nedostatočne predchádzali či potlačali

¹ GILLET, Matthew a Matthias SCHUSTER. Fast-track Justice: The Special Tribunal for Lebanon Defines Terrorism. In: *Journal of International Criminal Justice*, 2011, roč. 9, č. 5, s. 1011–1014.

² Ibid., s. 1009–1011.

³ See Case No. STL-11-01/1, 16. February 2011., § 103.

terorizmus. V rovine trestnoprávnej ale súčasný stav⁴ nie je v súlade s princípom legality, ktorý musí byť rešpektovaný, ak má medzinárodné trestné súdnictvo slúžiť spravodlivosti. Aktuálne špecifikácia skutkovej podstaty nie je dostačujúca nato, aby sme mohli voči spravodlivo vyvodit' individuálnu trestnú zodpovednosť.

Pred a ani po vydaní predmetného rozhodnutia nepanuje v internacionalistike konsenzus ohľadom existencie tohto zločinu, skôr naopak – dokonca tak Kancelária obhajoby, ako aj Prokurátor boli toho istého názoru, že niet takéhoto zločinu podľa medzinárodného práva. Väčšina internacionalistov je toho názoru, že definícia z dielne STL je predčasná a aj kebyže v medzinárodnom práve existoval takýto zločin, tak jeho definícia by mala byť odlišná.

Ak by sme aj súhlasili s existenciou obyčajového zločinu terorizmu, naďalej by sme zítali potrebu pre prijatie všeobecnej definície zločinu terorizmu v prameni písaného práva, keďže trestanie na základe obyčajov nemôže byť považované za uspokojujúci stav.

Summary

Terrorism – Crime Under International Law?

Terrorism is a phenomena that is seriously threatening values and interests of the international community. Despite of that the international community was not able to settle its definition yet. If the definition is absent then supression of terorizim by means of international criminal law is in conflict with the principle of legality. Solving of this question is a precondition for eventual creation of international criminal organs. In spite of that the issue was not settled the Special Tribunal for Lebanon was created which had crime of terrorism in its jurisdiction *ratione materiae*. The aims of this paper is to analyse how the Special Tribunal for Lebanon dealt with this problem and to evaluate soundness of its argumentation.

⁴ AMBOS, Kai a Ambos TIMMERMANN. Terrorism and Customary International Law. In: SAUL, Ben (ed.). *Research handbook on international law and terrorism*. Elgar, 2014, s. 38. Dostupné z: <https://ssrn.com/abstract=2400446>